

Література

1. Lookwood A., Baker M., Ghillyer A. *Quality management in hospitality*. – London: Cassell Wellington house, 1996 – 504. 2. *Гостиничный, ресторанный бизнес и управление*. №4, липень, 2007. - 18с. 3. Лінн Ван Дер Ваген, *Гостиничный бизнес. Серия «Учебное пособие»* – Ростов: Феникс, 2001. - 416с. 4. Роглев Х.Й., *Основы готельного менеджменту*. – К: Кондор, 2005. - 405с. 5. Слепцова Н., *Автоматизация управления гостиниц, Ресторанный & гостиничный бизнес, №1, січень, 2005.* – 16с. 6. *Управління сучасним готельними комплексами, за редакцією професора Дорогунцова С.І.*, – К: Ліра, 2005. - 517с.

УДК 336.71

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКУ

Фалюта А.В.

Львівський національний університет
імені Івана Франка, асистент

Досліджено фінансову стабільність банку, її сутність та значення. Розглянуто співвідношення фінансової стабільності банку з його фінансовою стійкістю та надійністю. Виділено основні підходи до визначення сутності фінансової стабільності банку та чинники, що на неї впливають.

Ключові слова: банк, капітал, ліквідність, прибуток, фінансова стабільність.

Financial stability of banks, its essence and meaning is analyzed in the abstract. The correlation of financial stability with firmness, constancy and reliability is considered. The main approaches to the essence of financial stability of bank and the factors, that influence it, are emphasized.

Key words: bank, capital, liquidity, profit, financial stability.

Вступ. Категорія фінансової стабільності банку, яка сьогодні широко використовується у науці та практиці, є доволі неоднозначною і трактується різними науковцями по-різному. Незважаючи на це, вона є необхідною складовою понятійного апарату не лише банківської системи, а й економіки в цілому, адже низка законів та нормативних актів направлені саме на забезпечення стабільності банків і банківської системи. Ми вважаємо, що на часі запровадження на законодавчому рівні визначення поняття фінансової

стабільності банку, яке забезпечить чіткість трактування низки правових актів та сприятиме нормуванню понятійного апарату в Україні.

Постановка проблеми. Управління фінансовою стабільністю банків має надзвичайно велике значення для економіки країни і її трактування викликає щораз більшої уваги. Наявність виваженого, обґрунтованого та професійного підходу до визначення сутності фінансової стабільності банку, який спиратиметься на певну науково-теоретичну базу є нагальною необхідністю. Хоча дана категорія сьогодні широко використовується у науці та практиці, вона все ще не має чіткого визначення і часто ототожнюється з ліквідністю, стійкістю, прибутковістю тощо. Це призводить до неоднозначності трактувань норм законодавства, коментарів фахівців і підкреслює гостру актуальність даної проблеми у діловому та науковому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велике значення розв'язання питання фінансової стабільності банків для України зумовило постійну увагу наукових кіл до різних її аспектів. Важливий внесок до визначення сутності фінансової стабільності банку зроблено працями В.М. Кочеткова, А.М. Мороза, В.П. Пантелєєва, Л.Ю. Петриненко, Л.О. Примостки, К.Є. Раєвського, Л. Распутіної, М.І. Савлука, І. Фоміна, С.П. Халяви та ін. Вивчення праць вищезазначених вчених дозволяє ґрунтовно підійти до з'ясування сутності поставленого наукового завдання, а також виявити питання, що залишились невисвітленими.

Незважаючи на важливість даної проблематики для науки і практики, проблема визначення сутності фінансової стабільності банку залишається невирішеною. Серед науковців і практиків немає єдиного підходу та узгодженості не лише до з'ясування сутності, а й чинників, які впливають на дану категорію. Невпорядкованість понятійного апарату, плутанина у підходах, ототожнення різних фінансових категорій, які такими не є, спонукали нас до вирішення даного питання.

Постановка завдання. Дане дослідження має на меті удосконалити понятійний апарат банківської системи держави і економіки в цілому, а також зняти неоднозначність та плутанину у підходах до розуміння сутності фінансової стабільності банку. Для реалізації зазначеної мети у роботі вирішуються такі основні завдання:

- з'ясувати економічну природу фінансової стабільності банків, її сутність та значення;
- розглянути співвідношення фінансової стабільності з фінансовою стійкістю та надійністю;
- дослідити основні підходи науковців і практиків до визначення сутності фінансової стабільності банку;
- сформулювати і обґрунтувати власне визначення даної категорії, а також подати перспективи подальших досліджень, що стосуються порушеної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Як і стабільність загальну, фінансову стабільність банку як окрему категорію, серед науковців і практиків в Україні не виділяє практично ніхто. У літературі в тлумаченнях використовують термін фінансова стійкість банку, а стабільність трактують лише як синонім. Надзвичайно рідко можна знайти трактування фінансової стабільності банку без прив'язки до стійкості чи надійності у дужках. Тим часом безпосередньо сам термін «фінансова стабільність банку» використовується значно ширше за стійкість.

Про стабільність, а не стійкість ідеться у багатьох нормативно-правових документах Національного банку та законах Верховної Ради України, які направлені саме на забезпечення стабільності, а не лише стійкості банківської системи країни загалом та кожного її банку зокрема. Кожен банк розробляє та реалізує стратегію функціонування, направлену на забезпечення його стабільного розвитку. Банки намагаються формувати стабільні відносини із своїми клієнтами, їм потрібні стабільні партнери.

Виділяючи дану категорію, слід зауважити, що саме стабільність а не стійкість є запорукою розвитку держави, банку чи будь-якого іншого суб'єкта господарювання. Саме стабільність забезпечує поступальний розвиток, залучення капіталу у формі грошових, матеріальних, інтелектуальних, технологічних та інших ресурсів. Саме від стабільного функціонування банків, від їх стабільного обслуговування суб'єктів господарювання значною мірою залежить стан та розвиток усієї національної економіки. Стійкість є внутрішньою складовою більш широкого та універсального поняття – стабільності.

Цікаво, що попри таке широке використання термінів «стабільність», «стабільність банків» у законодавстві, адже в законах, постановах НБУ прямо говориться про це, визначення терміну все одно не подається. В «Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» сказано, що «...ця Інструкція вводить з метою забезпечення стабільної діяльності банків та своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, що притаманні банківській діяльності» [1]. Як же ж розуміти стабільність банків, банківської системи, не наводиться в жодному нормативно-правовому акті.

Трактування стабільності банку знаходимо у Савлука М.І. [2], за ним «банківська стабільність означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі. На створення необхідних умов для стабільної діяльності банків спрямована система економічних нормативів регулювання банківської діяльності, яка впроваджена НБУ і є обов'язковою для усіх банків». У той же час Савлук М.І. не розрізняє

понять «стабільність» і «стійкість», оскільки вже у наступному реченні він подає: «Найважливішими економічними нормативами, які характеризують фінансову стійкість банку, його здатність виконувати більшість інших нормативів, є нормативи капіталу, зокрема мінімальний розмір статутного капіталу, норматив платоспроможності і норматив достатності капіталу».

Савлук М.І. трактує фінансову стабільність банку як здатність виконувати більшість економічних нормативів, що є обов'язковими для кожного банку. Тобто, фінансова стабільність банку, за ним, зводиться до здатності виконання низки коефіцієнтів, основними серед яких він виділяє: нормативи капіталу (мінімальний розмір, платоспроможності, достатності); нормативи ліквідності (миттєвої, загальної, співвідношення високоліквідних до робочих активів); нормативи ризику; показники прибутковості, зокрема прибутковість активів, прибутковість акціонерного капіталу, процентна маржа та інші.

Інший підхід, трохи вужчий, до визначення сутності фінансової стабільності банку виділяє Фомін І. – заступник голови правління АТ «Укрінбанк». Він один з небагатьох, хто розділяє поняття стабільність і стійкість і зазначає, що «під рівнем стабільності банку слід розуміти максимальний або граничний рівень непередбачуваних витрат, за якого установа зберігає стан нормального функціонування. Відповідно ступінь стійкості банку, як зазначає Фомін І. – це швидкість подолання банком негативних наслідків непередбачуваних факторів, що можуть призвести до фінансових втрат» [3, с.12].

Таким чином, Фомін І. зводить фінансову стабільність до адекватності капіталу. Чим вищою є адекватність капіталу, тим фінансово стабільнішим буде й банк. У цілому ми погоджуємося з даною тезою, проте слід зауважити, що банк може збанкрутувати і за високого рівня адекватності капіталу, якщо він виявиться неліквідним. Тобто зводити фінансову стабільність лише до адекватності капіталу є, з нашої точки зору, неправильно. На неї впливає значно більша кількість чинників, хоча величина капіталу займає серед них одну з найважливіших позицій.

Свій підхід до вирішення порушеної проблеми виділяють Пантелєєв В.П. та Халява С.П. Вони зазначають, що «загальна стабільність як економіки країни, так і окремих підприємств, у тому числі і банків, передбачає такий рух грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів над їх витратами» [4, с.32]. Солідарними з нами виявились дослідники щодо співвідношення понять «стабільність» – «стійкість». Вони також відзначають, що фінансова стійкість є компонентом стабільності банку. Автори наводять поняття стабільність, стійкість, надійність, міцність (безпека), ліквідність, проте не конкретизують чим саме вони різняться. Часто «стабільність» і «стійкість» підміняються, що свідчить про нечіткість виділення цих понять.

Фінансова стабільність банку включає у себе багато споріднених категорій, проте особлива увага приділяється ліквідності, надійності і прибутковості. Саме їх збалансованість («золота середина»), на думку Пантелєєва В.П. та Халяви С.П. забезпечує фінансову стабільність банку. При цьому під «надійністю» науковці розуміють «грамотний розподіл активів за функціональними групами на умовах повернення» [5, с.68]. Мілевський Л., голова правління Українського професійного банку вважає, що репутація надійного банку складається не тільки із сухих цифр, а й із якісних характеристик – це взаємовідносини з клієнтами, вміння зрозуміти і вирішувати їхні проблеми, а також репутація керівника банку, яка має бути гарантією порядності й професіоналізму [6, с.28].

Распутіна Л., голова правління ВАТ «Кредитпромбанк», також виділяє поняття «надійний банк» [7, с.3] і зазначає, що «вміщує в себе» даний вираз «не тільки кількісні оцінки діяльності, а й міру довіри клієнтів, налагодження взаємовідносин з іншими фінансовими установами, підприємствами та організаціями, професіоналізм персоналу». Рівень надійності визначається, у першу чергу, ефективністю системи управління ризиками, системи управління філіями, структурою кредитного портфеля та управління прибутковістю. Часто поряд із надійністю подається стабільність, що говорить про ототожнення автором даних термінів.

Як бачимо, єдиного підходу до розуміння сутності фінансової стабільності банку на сьогодні все ще не існує. Проаналізувавши більшість з них, пропонуємо власне визначення, яке враховує передовий досвід вітчизняної науки і практики та має на меті його удосконалити. На нашу думку, під фінансовою стабільністю банку слід розуміти здатність банківської установи в часі безперерійно працювати – надавати послуги і задовольняти вимоги, підтримуючи оптимальну величину ліквідності, прибутковості і платоспроможності за допустимого рівня ризиків, і витримувати при цьому, негативний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників.

Необхідно зазначити, що стабільність передбачає наявність певного строку функціонування банку і пов'язану з ним динаміку його розвитку. Банк, що стабільно розвивається, ніколи не буде мати різких підйомів чи спадів, оскільки такі дестабілізують його. Хоча фінансова стабільність банку є якісною системною характеристикою, вона включає, в основному, кількісні складові, що відображають фінансовий аспект функціонування банку. Серед якісних складових необхідно виділити рівень безпеки банку та професіоналізм менеджменту і персоналу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На сьогодні не існує єдиного підходу до розуміння сутності фінансової стабільності банку. Аналіз поглядів науковців на її визначення досить неоднозначні, більшість ототожнюють її із стійкістю, надійністю, ліквідністю тощо, хоча усі вони є

лише її складовими. Фінансова стабільність – це якісна системна характеристика яка включає низку кількісних складових, що відображають фінансовий аспект функціонування банку.

Оскільки стабільність відображає фінансовий стан банківської установи в існуючому середовищі, основна проблема стабільності банків пов'язана з нестабільною економікою України, яка робить тільки перші кроки у напрямку відкритого суспільства. Подальші дослідження по даній проблематиці, на нашу думку, повинні стосуватись удосконалення визначення не лише сутності фінансової стабільності банку як такої, а й формування чітких ознак даної категорії.

Література

1. «Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні», затверджена постановою Правління НБУ №368 від 28.08.2001 р. // www.rada.gov.ua. 2. Стабільність банків і механізм її забезпечення // Бібліотека Воеводина // *Гроші та кредит* / за ред. М.І. Савлука // www.enbv.narod.ru. 3. І. Фомін Рейтингова оцінка комерційного банку в системі діагностики його конкурентоспроможності // *Вісник НБУ*. – 2002. – №4. – с.11-13. 4. В.П. Пантелєєв, С.П. Халява Фінансова стійкість комерційного банку: проблеми регулювання // *Банківська справа*. – 1996. – №1. – с. 32-39. 5. В.П. Пантелєєв, С.П. Халява Фінансова стійкість комерційного банку: деякі проблеми її регулювання // *Вісник НБУ*. – 1996 – №2. – с. 64-69. 6. Л. Мілевський Складові надійності // *Вісник НБУ*. – 2004. – №5 – с. 28. 7. Л. Распутіна, М. Садовий Управління надійністю і стабільністю комерційного банку // *Банківська справа*. – 2002. – №5. – с. 3-7.